

Η ΤΡΕΛΗ ΡΟΔΙΑ, Ο. ΕΛΥΤΗΣ
ΚΝΑ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ (σελ.250252)

(Η επιμέλεια των σημειώσεων έγινε από την σχολική σύμβουλο Αγάθη Γεωργιάδου)

Επικεντρώνεται στη ροδιά που αποτελεί σύμβολο της γονιμότητας και της εύθραυστης ομορφιάς. Με το επίθετο «τρελή» η ροδιά προσωποποιείται σε κορίτσι κι απεικονίζεται συνειρμικά σε μια κατάσταση διαρκούς κίνησης, σαν να την τρελαίνει ο νοτιάς, και παρακάμπτοντας στην «τρέλα» της τη σύνεση που επιβάλλουν οι κοινωνικοί θεσμοί, εξακτινώνει τη ζωογόνο επιρροή της στον κόσμο (Vitti).

Ο υπότιτλος (το μότο): Προδιαθέτει για την ευχάριστη διάθεση και το γρήγορο ρυθμό του ποιήματος. «Με μια ανάσα» ο ποιητής εκφράζει την ύψιστη κατάφασή του προς τη ζωή και τη φύση.

Η δομή: Το ποίημα έχει σφιχτοδεμένη δομή: αποτελείται από έξι στροφές X έξι στίχους (σύνολο 36). Οι στροφές δένονται μεταξύ τους με τον στίχο-μοτίβο «πέστε μου είναι η τρελή ροδιά» που επαναλαμβάνεται έντεκα φορές (στ. 2, 4, 9, 11-12, 15, 17, 19, 23, 26, 29, 35-36). Ο ποιητής με τη ρητορική ερώτησή του (το πρωινό ερωτηματικό) απευθύνεται απρόσωπα σε όλους όσους τον ακούν ζητώντας τη συγκατάθεσή τους.

Ο ποιητικός λόγος: Είναι χειμαρρώδης, ένα λυρικό παραλήρημα, μια ροή παραστάσεων και εικόνων.

Ο συμβολισμός: Μέσα από μια σειρά μετωνυμίες («καρποφόρο γέλιο», «ξεθηλυκώνει τα μεταξωτά» κ.ά.), στις οποίες εναλλάσσονται οι φυσικές και ανθρώπινες ιδιότητες, δημιουργεί ο ποιητής μια γόνιμη αμφισημία: την κόρη/ροδιά, στην οποία έχουν δοθεί πολλές ερμηνείες, όπως ότι συμβολίζει την ποίηση (ποιητική ευεξία) που μεταμορφώνει τον κόσμο, «το μυστικό ρεύμα της ζωής» που καρπίζει κι ανανεώνει τα πάντα, την ψυχική μέθη του ποιητή μπροστά στο πανόραμα ενός ονειρικού κόσμου, μια αναδίπλωση στον κόσμο των αισθήσεων και τον κόσμο μέσα μας κτλ..

Η εικονοποιία: Στην πρώτη στροφή απεικονίζεται ένα καλοκαιρινό αιγαιοπελαγίτικο τοπίο που μόλις αντικρίζει το φως μιας καινούριας μέρας. Η προσωποποιημένη ροδιά, με την κάτασπρη φυλλωσιά της και το ρόδινο χρώμα του καρπού της συνδυάζεται στη φαντασία του ποιητή με τα ρόδινα χρώματα της αυγής. Η τρελή ροδιά που τη φυσάει ο άνεμος σκορπίζει σε όλη τη φύση ευφρόσυνη πρωινή διάθεση.

Στη δεύτερη στροφή Μαζί με τη μέρα, ξυπνούν και οι κάμποι, ενώ τα κορίτσια κοιμούνται κι ονειρεύονται πως ολόγυμνα θερίζουν τα τριφύλια (βοτάνια της αγάπης). Κι η τρελή ροδιά, που εκπροσωπεί εδώ την ερωτική διάθεση, γεμίζει τα πανέρια τους με φώς και μεταμορφώνει τα ονόματά τους σε κελαηδισμούς, αντιμάχεται τη «συννεφιά» της ζωής και του κόσμου με τον αισθησιασμό της. Στην τρίτη στροφή Η τρελή ροδιά «καλπάζοντας» ξέφρενα γεμίζει με ελπίδα και αισιοδοξία την όμορφη μέρα που ξημερώνει, καθώς ο ήλιος ετοιμάζεται να ανατείλει δημιουργώντας στον ορίζοντα χιλιάδες ιριδισμούς.

Στην τέταρτη στροφή Η τρελή ροδιά επενεργεί στην «εγκυμονούσα» θάλασσα και στα καράβια που φεύγουν για μακρινές ακρογιαλιές, χαιρετώντας τα από μακριά, ανάβοντας «φωτιά» στο βάθος του ορίζοντα.

Στην πέμπτη στροφή Απλώνει το φως της σε όλο τον ουρανό και τον πλημμυρίζει με χρώματα και χαρούμενους ήχους εμφυσώντας ερωτική ορμή. Στην έκτη στροφή Η τρελή ροδιά κορυφώνοντας την αισθησιακή επενέργειά της στην ανοιξιάτικη και καλοκαιρινή φύση, εμποτίζει τα πάντα με ένα βαθύ αίσθημα ευφορίας, διαλύει τα μαύρα σκοτάδια της ζωής, μεταμορφώνοντάς τα με τη νιότη, τη δροσιά και το ερωτικό της σφρίγος.

Η φύση και ο Ελύτης

Η ελληνική φύση είναι οργανικό στοιχείο στην ποίηση του Ελύτη, ύπαρξη οντολογική (Καραντώνης). Αποτελεί ένα σύνολο φαινομένων που έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμά τους την αέναη κίνηση. Τα φυσικά στοιχεία έχουν ανθρώπινες ιδιότητες, συμπλέκονται με τους ανθρώπους.

Τα υπερρεαλιστικά στοιχεία του ποιήματος

Παρατηρούμε ότι ο Ελύτης αντλεί από τον υπερρεαλισμό τη μαγεία των λέξεων, τη μεταφορική χρήση τους και την άλογη σύνδεσή τους, την έμφαση στις αισθήσεις. Από μορφική άποψη δανείζεται την αστιξία: είναι χαρακτηριστικό ότι στο ποίημα χρησιμοποιείται μόνο το ερωτηματικό, που προαναγγέλλεται άλλωστε στον υπότιτλο.